

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen opinnot 2019-2020

Sisällysluettelo

1 Erityisopettajankoulutuksen lähtökohtia	6
Osallistava ja saavutettava opetus	6
Työelämälähtöisyys	6
Yksilölliset ja joustavat opintopolut	6
Ammatillista erityisopettajankoulutusta ohjaavat lait, asetukset ja suositukset	7
Ammattikorkeakoululaki	7
Asetus kelpoisuusvaatimuksista	7
2 Erityisopettajan osaaminen	9
Verkosto-osaaminen	9
Yksilöllinen tuki ja ohjaus	9
Koulutusjärjestelmän ja työelämän tuntemus	10
Osallistava pedagogiikka	10
3 Pedagogiset periaatteet ja käytänteet	11
Monimuotokoulutus ja digitaalinen ympäristö	11
Henkilökohtainen suunnitelma	13
Oppimispiiri	13
Ohjauspäivät	13
Tehtävät	13
Oppimista tukeva yhteistyö, oppimiskumppanuudet	14
Aikataulu	15
Arviointi	15
Hyväksilukeminen	15
Korvaaminen	16
Sisällyttäminen	16
Osaamisen tunnistaminen ja arviointi	16
Laatutyö ja opiskelijapalautteet	18
Opiskelijapalautteet - Anna palautetta ja vaikuta	18
4 Osaamisalueet ja opintojaksot	20
 Kehittyvä ammatillinen identiteetti 12 op (AEJ19Z)	21
Osaamistavoitteet	22
Opintojaksot	22

	Opiskelun henkilökohtaistaminen 7 op (AEJO2019)	23
	Sisältö	23
	Osaamisen hankkiminen	23
	Tehtävät.....	23
	Arviointiaineisto	23
	Arviointikriteerit	23
	Arviointiasteikko.....	24
	Valinnaiset opinnot 5 op (AEJV2019)	24
	Osaamisen hankkiminen	24
	Arviointiaineisto	24
	Arviointikriteerit	24
	Arviointiasteikko.....	25
	Inklusiivisen koulutuksen kehittäminen 20 op (AET19Z)	25
	Osaamistavoitteet	25
	Opintojaksot	26
	Ammatillisen erityisopetuksen perusteet I, 5 op (AETA2019).....	26
	Sisältö	26
	Osaamisen hankkiminen	26
	Arviointiaineisto	26
	Arviointikriteerit	27
	Arviointiasteikko.....	27
	Ammatillisen erityisopetuksen perusteet II, 5 op (AETB2019).....	27
	Sisältö	27
	Osaamisen hankkiminen	27
	Arviointiaineisto	27
	Arviointikriteerit	27
	Arviointiasteikko Hyväksytty/Hylätty	28

Verkosto-osaaminen ja moniammatillinen yhteistyö 5 op (AETM2019).....	28
Sisältö	28
Osaamisen hankkiminen	28
Tehtävät.....	28
Arviointiaineisto	28
Arviointikriteerit	29
Arviointiasteikko.....	29

Toimintaympäristön kehittäminen 5 op (AETT2019).....	29
Sisältö	29
Osaamisen hankkiminen	29
Tehtävät.....	30
Arviointiaineisto	30
Arviointikriteerit	30
Arviointiasteikko.....	30

Oppimisen moninaisuus 28 op (AEO19Z).....	31
Osaamistavoitteet	31
Opintojaksot	32

Yksilöllinen tuki ja inklusiivinen pedagogiikka 22 op (AEOK2019).....	32
Sisältö	32
Osaamisen hankkiminen	32
Tehtävät.....	32
Arviointiaineisto	32
Arviointikriteerit	33
Arviointiasteikko.....	33

Harjoittelu 6 op (AEOH2019)	34
Sisältö	34
Osaamisen hankkiminen	34

Arviointiaineisto	34
Arviointikriteerit	35
Arviointiasteikko	35
5 Opiskelukäytänteet ja opintoja tukevat palvelut	36
Opiskelijapalvelut	36
Opintojen ohjaus	36
6 Kirjallisuus osaamisalueittain	37
Kehittyvä ammatillinen identiteetti (AEJ19Z).....	37
Portfolio	37
HOPS, HOKS & ROPS.....	37
Inklusiivisen koulutuksen kehittäminen (AET19Z).....	37
Oppimisen moninaisuus (AEO19Z).....	40

1 Erityisopettajankoulutuksen lähtökohtia

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen tavoitteet pohjaavat kansallisiin ja kansainvälisiin koulutuspoliittisiin linjauksiin ja suosituksiin, joissa korostetaan inklusiivista koulutusta.

Ammatilliset opettajakorkeakoulut ovat yhdessä laatineet vuonna 2012 erityisopettajankoulutuksen laatusuositukset, jotka edistävät inklusiivisen koulutuksen kehittämistä. Inklusio ymmärretään

tässä kohtaa jatkumona, laajana kasvatusta ja yhteiskuntaa koskevana ajattelutapana kaikille yhteisestä koulusta. Ajatteluna, johon sisältyy kritiikki perinteisen koulun kaksoisjärjestelmää ja oppimiskulttuuria kohtaan ja samalla vaatimus koulun toimintakulttuurin muuttumisesta.

Inklusiivisuuteen kuuluu myös osallisuus. Se tarkoittaa tässä yhteydessä koulutusmahdollisuuksien takaamista kaikille ja koulutuksen merkityksen korostamista syrjäytymisen ehkäisyssä. Osallisuus merkitsee myös opiskelijan oman oppimisprosessin omistajuutta.

Osallistava ja saavutettava opetus

Ammatillisessa erityisopetuksessa keskeisenä tehtävänä on erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tuen ja ohjauksen, opintojen henkilökohtaistamisen sekä yksilöllisen oppimisen järjestäminen osana yleistä oppimisympäristöä. Osallistavan ja saavutettavan opetuksen myötä erityiskasvatuksellinen osaaminen tulee sisällyttää sekä koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten strategiaan linjauksiin, että koko organisaation osaamiseen. Ammatillisessa erityisopettajankoulutuksessa saavutettavuuden kulmakiveksi nousee erityisopettajuuden arvoperusta: yksilöllisyyden kunnioittaminen, moniarvoisuus, vastuu lähimmäisistä, tasa-arvon edistäminen ja työn kunnioittaminen. Saavutettavuuden ja esteettömyyden edistäminen kulkevat punaisena lankana läpi ammatillisen erityisopettajankoulutuksen.

Työelämälähtöisyys

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen tavoitteet ja toteutus johdetaan kehittyvästä työelämästä. Yhteiskunnallinen muutos ja sen seuraukset asettavat vaatimuksia niin työelämälle kuin myös koulutukselle. Koulutuksen saralla kiinnittyy huomio yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukemiseen samalla, kun koulutus toteutetaan yhä henkilökohtaisemmin ratkaisuin.

Koulutustarjonnan ja opiskelijoiden monimuotoisuuden lisääntyminen asettavat vaatimuksia kaikille koulutuksen, opetuksen ja ohjauksen parissa työskenteleville toimijoille. Erityistä tukea tarvitsevien nuorten ja aikuisten opiskelijoiden työllistymisen edistäminen edellyttää erityisen tuen osalta monenlaisia toimintatapoja, pedagogisia ratkaisuja, oppimisympäristöjä ja laajaa toimijaverkostoa.

Yksilölliset ja joustavat opintopolut

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö uudistui 1.1.2018. Määräyksissä korostuu osaamisperusteisuus: opiskelija- ja työelämälähtöisyys. Opiskelijälähtöisyyden keskiössä on henkilökohtaistaminen, joka määrittää yksilöllisten ja joustavien opinto- ja tutkintopolkujen rakentamisena ja niitä tukevana ohjauksen ja tuen suunnitteluna kunkin opiskelijan tarpeiden mukaan. Koulutuksen oppimisympäristöinä painottuvat työelämässä ja työpaikoilla tapahtuva oppiminen ja digitaaliset oppimisympäristöt. Erityinen tuki on määräysten mukaan suunnitelmallista pedagogista tukea ja erityisiä opiskelu- ja opetusjärjestelyjä sekä yhteistyötä muiden kuntoutuspalveluiden tuottajien kanssa. Jokaiselta opettajalta edellytetään osaamista erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjaamiseen. Erityisopettajalta edellytetään näin olleen entistä enemmän asiantuntijuutta erityisen tuen suunnittelussa ja seurannassa, muiden opettajien tukena olemisessa ja moniammatillisissa yhteistyöverkostoissa toimimisessa sekä myös inklusiivisten ja esteettömien oppimisympäristöjen ja käytäntöjen kehittämisessä.

Ammatillinen erityisopettaja voi toimia myös vaativana erityisenä tukena järjestettävässä tutkintokoulutuksessa tai valmentavassa koulutuksessa. Erityisopettajalta edellytetään tuolloin tietoa ja taitoa tukea yksilöllisesti ja monipuolisesti opiskelijoita, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia tai vaikea vamma tai sairaus.

Ammatillista erityisopettajankoulutusta ohjaavat lait, asetukset ja suositukset

Ammatillinen erityisopettajankoulutus on ammatillisen koulutuksessa toimiville opettajille tarkoitettua jatkokoulutusta muuttuviin erityisen tuen tehtäviin.

Ammattikorkeakoululaki

Ammattikorkeakoululain (932/2014) 8 §:n mukaan ammattikorkeakoulu voi antaa ammatillista opettajankoulutusta sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään toimiluvassa. Ammatillisen opettajankoulutuksen lisäksi ammatillinen opettajakorkeakoulu järjestää pedagogista jatko- ja täydennyskoulutusta ja palvelee valtakunnallisesti ammattikorkeakouluja, ammatillisia oppilaitoksia ja muita organisaatioita niiden pedagogisen toiminnan kehittämisessä. Lakiin (932/2014) ja toimilupaan perustuen ammatillisella opettajankoulutuksella tarkoitetaan ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten opettajille ja opettajiksi aikoville tarpeellista opettajankoulutusta. Ammatillinen erityisopettajankoulutus on opettajankoulutuksen suorittaneille henkilöille tarkoitettu 60 opintopisteen laajuinen jatkokoulutus erityisen tuen ja vaativan erityisen tuen tehtäviin ammatillisessa koulutuksessa.

Asetus kelpoisuusvaatimuksista

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen 16 §:n muuttamisesta 431/2018 (7.6.2018) määrittelee erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on ammatillisten tai yhteisten tutkinnon osien opettajan kelpoisuus ja vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset ammatillisen koulutuksen erityisopettajan opinnot tai yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) 19 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetyt erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot. Yhteisten tutkinnon osien

opetuksen yhteydessä annettavaa erityistä tukea tai vaativaa erityistä tukea on kelpoinen antamaan myös henkilö, joka on suorittanut soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon ja jolla on 1 momentissa säädetty erityisopettajan opinnot.

Jos erityisen tuen tai vaativan erityisen tuen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää, erityistä tukea tai vaativaa erityistä tukea voi sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, antaa myös muu tässä luvussa tarkoitettu opettaja osana muuta opetustaan.

Jos valmentavaa koulutusta järjestetään vaativana erityisenä tukena, koulutusta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on 16 §:ssä säädetty vaativaa erityistä tukea antavan opettajan kelpoisuus 3 e § (28.12.2017/1150). Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaista työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on 16 §:ssä säädetty vaativaa erityistä tukea antavan opettajan kelpoisuus.

Vaativalla erityisellä tuella tarkoitetaan koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia tai vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea. Vaativaa erityistä tukea voivat järjestää vain ne koulutuksen järjestäjät, joiden tehtäväksi tämä on määrätty koulutuksen järjestämisluvassa. Osalla näistä koulutuksen järjestäjistä on myös velvollisuus huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. (L531/17 §65).

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee huolehtia, että lain ammatillisesta koulutuksesta (L531/2017) 16 §:n mukaiset kelpoisuusehdot täyttävän opettajan osaaminen on tarvittavassa laajuudessa käytettävissä myös muiden ammatillisten opettajien tukena, koska valtaosa erityistä tukea tarvitsevista opiskelijoista opiskelee samoissa ryhmissä muiden opiskelijoiden kanssa. Silloin, kun opiskelijalla on todettu olevan erityisen tuen tarve ja hänelle on tehty erityisen tuen päätös, on tarkoituksenmukaista, että 16 §:n kelpoisuusehdot täyttävä opettaja osallistuu aina tukitoimien suunnitteluun, vaikka varsinaisen opetuksen, ohjauksen ja tuen toteuttaisikin pääsääntöisesti opettaja. Tarvittaessa 16 §:n kelpoisuusehdot täyttävä opettaja toimii opettajan tukena myös opetustilanteessa. (OKM Muistio 2/2018)

2 Erityisopettajan osaaminen

Koulutusjärjestelmässä tapahtuvat säädöstasoiset, rakenteelliset, sisällölliset ja toiminnalliset muutokset muokkaavat ammatillisten erityisopettajien työnkuvaa.

Kaikki opettajat tarvitsevat työssään osaamista yhä moninaisempien opiskelijoiden ohjaamiseen ja opettamiseen. Uudessa ammatillisessa koulussa opettajan työssä korostuvat yksittäisen oppijan henkilökohtaiset tarpeet ja tavoitteet osaamisen hankkimisessa. Siten, jokainen opettaja joutuu työssään ottamaan kantaa siihen, miten näihin tavoitteisiin ja tarpeisiin vastataan. Näin ollen ammatillisen erityisopettajan roolissa korostuukin yhä useammin konsultatiivinen osaaminen erityisen tuen asiantuntijana työyhteisössä. Myös ammatillisten oppilaitosten yhdentyminen yhä suuremmiksi yksiköiksi edellyttää aiempaa enemmän erityisen tuen suunnittelua, toimintojen yhtenäistämistä, koordinointia ja johtamista ja asettaa siten erityisopettajan osaamiselle uusia vaatimuksia. Koulutuksen kansainvälistyminen ja monikulttuuristuminen edellyttävät ammatillisen erityisopettajan seuraavan myös kansainvälistä keskustelua inklusiivisesta koulutuksesta, sen ehdoista ja toteutuksesta.

Verkosto-osaaminen

Ammatillisten koulutuksen linjauksissa korostuu erityisen tuen vahva liittäminen osaksi yleistä opetusta. Myös ammatillisten erityisopettajien työssä on vahva ammattipedagoginen kytkös. Inklusiivisessa koulussa ammatti- ja työelämäpedagogisen kytköksen lisäksi edellytetään monipuolista verkosto-osaamista. Ammatillisten erityisopettajien työn kohde on laaja: yksilöllisestä työotteesta oppilaitostasoiseen järjestelmien kehittämiseen. Ammatilliset erityisopettajat toimivat ammatinopettajina ryhmissä, suunnittelevat, järjestävät ja mahdollistavat erityisen tuen toteutumista ja toimivat oppilaitosyhteisöissä ja verkostoissa konsultatiivisessa tai johtavassa tehtävässä erityisen tuen kysymysten osalta. Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen keskeinen tehtävä on vahvistaa erityisopettajien uusintuvaa, kehittävää työtettä erityisen tuen asiantuntijana ja toimijana.

Yksilöllinen tuki ja ohjaus

Erityisopettaja osaa tukea yksilöllisesti ja monipuolisesti opiskelijoita, joilla on oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi pitkäaikaisen tai säännöllisen erityisen tuen tarvetta. Tuolloin korostuvat opiskelijoiden henkilökohtaisten tarpeiden tunteminen, moniammatillinen yhteistyö ja yksilöllisten pedagogisten ratkaisujen ja opinto- ja työllistymispolkujen löytäminen. Ammatillinen erityisopettaja voi toimia myös vaativana erityisenä tukena järjestettävässä tutkintokoulutuksessa tai valmentavassa koulutuksessa. Erityisesti työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa erityisopettajalta edellytetään hyvin yksilöllisten koulutuspolkujen

rakentamista yhteistyössä lähiverkoston kanssa. Toisaalta erityisopettaja voi toimia myös erityisen tuen kehittämis-, ohjaus ja tukitehtävissä muissa oppilaitoksissa ja verkostoissa.

Koulutusjärjestelmän ja työelämän tuntemus

Ammatilliseen erityisopettajankoulutukseen hakevilta edellytetään riittävää koulutusjärjestelmän ja työelämän tuntemusta. Ammatillisen koulutuksen erityisen tuen kehittämistarpeet liittyvät koko koulutuspolitiikkaa ja koulutusta koskeviin haasteisiin. Inklusiivisuus koulutuksen toimintaperiaatteena edellyttää ammatillisen koulutuksen kehittämistä entistä saavutettavammaksi, yhdenvertaisuutta ja osallisuutta korostavaksi sekä henkilökohtaisia tavoitteita, joustavuutta ja kansainvälisyyttä huomioivaksi oppimisympäristöksi.

Ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteistoiminta vahvistuu entisestään. Tarvitaan uusia, työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä ja toteutustapoja kaikille opiskelijoille. Erityisopettajalta edellytetään yhä enemmän erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan uraohjausosaamista työllistymisen tukemiseksi. Koulutuksen sisältöjen ja toteutuksen kautta pyritään lisäämään tulevien ammatillisten erityisopettajien yhteiskunnallista aktiivisuutta ja osallisuutta.

Osallistava pedagogiikka

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus (European Agency for Inclusive and Special Needs Education) on linjannut inklusiivisen koulutuksen kehittämistä. Matkalla inklusiiviseen koulutusjärjestelmään on kehitettävä paitsi koulutukseen pääsyä kaikille, lainsäädäntöä ja politiikkaa, mutta on myös parannettava osallistumista edistävää pedagogiikkaa sekä kehitettävä toimivia seuranta-, arviointi- ja tulosvastuujärjestelmiä.

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus on määritellyt ”Osallistavan opettajan profiilin” (2012). Profiili sisältää keskeiset arvot ja osaamisalueet inklusiiviseen opettajuuteen. Osallistavan opettajan arvoja ovat:

1. Oppijoiden moninaisuuden arvostaminen – oppijoiden erilaisuus nähdään koulutuksen voimavarana
2. Kaikkien oppijoiden tukeminen – opettajilla on suuret odotukset kaikkien oppijoiden edistymisestä
3. Yhteistyö muiden kanssa – yhteistyö ja tiimityöskentely ovat kaikkien opettajien olennaisia työvälineitä
4. Henkilökohtainen ammatillinen kehittyminen – opettaminen on oppimista, ja opettaja ottaa vastuun omasta elinikäisestä oppimisestaan

Osallistavan opettajan arvotaustan perusteena on

- käsitys inklusiivisesta koulutuksesta – erityispedagoginen perusta
- näkemys opiskelijoiden moninaisuudesta
- kaikkien opiskelijoiden tiedollisen, käytännöllisen, sosiaalisen ja emotionaalisen oppimisen edistäminen
- yhteistyö opetusalan ja eri asiantuntijaverkostojen kanssa
- opettaja reflektoivana toimijana: oman toiminnan vaikuttavuuden arviointi

- koulutus ammatillisen oppimisen ja kehityksen perustana

Edellä kuvatut asiakokonaisuudet toteutuvat ammatillisessa erityisopettajankoulutuksessa inklusiivisen koulutuksen kehittämisen lähtökohtana, sisältyen opintojaksoihin ja omiin henkilökohtaisiin kehittymistavoitteisiin. Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen osaamisalueet sitoutuvat osallistavan opettajan arvoihin rakentuen kolmesta tekijästä: asenteista, tiedoista ja taidoista. Kukin asenne tai näkemys edellyttää sekä tietoa ja ymmärrystä että taitoa soveltaa sitä käytäntöön.

3 Pedagogiset periaatteet ja käytänteet

3

Erityisopettajaksi kouluttautuminen tukee yksilön jatkuvaa ammatillista kasvua, jossa oma lähtöammatti ja opettajuus kehittyvät erityisopettajuudeksi. Koulutus tarjoaa kehyksen, jonka kautta mahdollistuu tarkastella erityisen tuen kysymyksiä sekä suhteessa omaan työhön, että työyhteisön toimintaan. Ammatillisen erityisopettajan opinnot on rakennettu siten, että ne vastaavat ammatillisen erityisopettajan kelpoisuuden edellyttämiin osaamisvaatimuksiin.

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksessa osaamisen hankkiminen pohjautuu

- koulutukselle asetettujen tavoitteiden henkilökohtaistamiseen
- monialaisten oppimisyhteisöjen rakentamiseen ja hyödyntämiseen
- oppimisen ja osaamisen jakamiseen
- oppimista edistävien tehtävien käyttöön
- ammatti-identiteetin vahvistamiseen
- digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämiseen

Monimuotokoulutus ja digitaalinen ympäristö

Ammatillinen erityisopettajankoulutus toteutetaan verkkopainotteisena monimuotokoulutuksena. Monimuoto-opiskelu edellyttää aktiivista opiskeluotetta, motivaatiota ja halua ottaa vastuuta omasta oppimisesta ja kehittymisestä erityisen tuen osajana – jokainen oppija on aktiivinen toimija.

Opiskelijaksi valitulla, läsnäolevaksi ilmoittautuneella opiskelijalla on opiskeluoikeus ammatillisen opettajakorkeakoulun opintoihin. Opiskeluoikeusaika on kolme vuotta. Opiskeluoikeus perustuu lakiin 932/2014 ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun tutkintosääntöön.

Opinnot voi suorittaa työn ohessa lukuun ottamatta yhteisesti aikataulutettuja ohjauspäiviä (lähi- ja verkkopäivät) ja harjoittelua. Monimuoto-opiskelussa yhdistyvät niin oppimisperityöskentely, ohjauspäivät verkossa ja lähipäivät Jyväskylässä, käytännön opetus- ja ohjaustaitojen kehittäminen harjoittelussa kuin itsenäinen opiskeluin.

Verkkopainotteinen monimuoto-opiskelu edellyttää tieto- ja viestintätekniikan perustaitoja. Verkko-opiskelua varten tarvittavat toimivat tietokoneen ja internet-yhteyden. Tietokoneen käyttöjärjestelmällä ei ole merkittävästi väliä, kunhan hallitset itse oman laitteesi käytön. Internet-yhteydeksi suosittelemme kiinteää laajakaistayhteyttä. Mobiilipohjaisissa verkkoyhteyksissä yhteyden luotettavuus ja nopeus ovat ajoittain aiheuttaneet ongelmia esimerkiksi reaaliaikaisissa verkkotapaamisissa. Tietokoneen lisävarusteena tarvittavat kuulokemikrofonin ja web-kameran, jotta voit osallistua sujuvasti verkkotapaamisiin. Älykäs mobiililaitte; älypuhelin tai iPad, on hyödyllinen apuväline monimuoto-opiskelijalle mutta ainoaksi laitteeksi se ei riitä.

Formaalin koulutuksen merkitys näyttäisi vähenevän uuden teknologian käytön myötä. Teknologia on muuttanut ja muokkaa kiihtyvästi yhteiskuntaa, organisaatioita, työtä ja siten elämäämme. Teknologia mahdollistaa ajasta ja paikasta riippumattoman osallistumisen ja kommunikaation. Mahdollisuus löytää, luoda ja käyttää tietoa nopeasti ja moninaisesti luo kokonaan uudenlaista oppimisen ja opiskelun toimintaympäristöä. Ammatillisessa erityisopettajankoulutuksessa hyödynnetään digitaalisuutta monimuotoisesti ohjauspäivien toteutuksissa, ohjauksessa, oppimisperityöskentelyssä ja erilaisissa tehtävissä.

Opettajan osaamisen kehittymisen näkökulmasta erityisopettajan opinnoissa digitaalisuuden kautta tavoitellaan oppimisen laajuutta ja syvyyttä. Siten ohjauksessa opiskelijoita tuetaan löytämään, oppimaan ja luomaan uutta tietoa käyttämällä digitaalisia välineitä ja resursseja.

Opiskelijoiden kiinnostuksen mukaan digitaalisuutta suositellaan hyödynnettäväksi tehtävien ja kommunikaation lisäksi esim. harjoittelun ohjauksessa. Koulutuksen toteutuksessa hyödynnetään digitaalisuutta siten, että lv. 2019-2020 toteutus on rakennettu hybridimalliseksi. Siten, että ohjauspäivät, oppimisperityöskentely ja muut ohjaustilanteet toteutetaan osittain koko ryhmän lähipäivinä Jyväskylässä tai alueella, osittain verkkopäivinä. Kuitenkin niin, että kaikkiin verkkopäivinä toteutettaviin ohjauspäiviin on mahdollista osallistua myös Jyväskylässä yhteisissä tiloissa.

Opiskelun verkkoalustana JAMKissa käytetään pääasiallisesti Optimaa, johon kirjaututaan henkilökohtaisilla opiskelijatunnuksilla. Optima toimii opintoja kokoavana alustana niin opintotoimiston informaation ja tiedottamisen, kuin opsin, tosin, oman ryhmän ohjauspäivien, tehtävien, aineistojen, yhteydenpidon ja kaiken ajankohtaisen asian osalta. Ohjauspäivien ja oppimisperityöskentelyn käytössä on Zoom-verkkokokousjärjestelmä. Ohjauspäivien ja kouluttajan järjestämien ohjaustapaamisten käyttöön luodaan yhteinen Zoom-tila. Oppimisperityöskentely voi käyttää yhteydenpitoon Zoomia tai valita käyttöönsä muun soveltuvan verkkokokousjärjestelmän tai –alustan.

Henkilökohtainen suunnitelma

Opintojen aluksi arvioit henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmassa omia lähtökohtiasi erityisopettajanopintoihin.

Suunnitelma täydentyy ja rakentuu opintojen edetessä erityisopettajankoulutuksen kehyksessä oman osaamisen kehittämistarpeiden ja –tavoitteiden tarkentuessa. Henkilökohtaisen suunnitelman laatimisessa saat halutessasi ohjausta.

Oppimispiiri

Oppimisyhteisöt muodostavat opiskelun, oppimisen ja ohjaamisen menetelmällisen ytimen.

Oppimisessa hyödynnetään oppimispiirejä, jotka ovat 4 –6 opiskelijan yhteistoiminnallisia ryhmiä. Oppimispiirien keskeisenä tehtävänä on jakaa olemassa olevaa erityisien tuen osaamistaan ja yhteistoiminnallisesti työstää opintoihin liittyviä teemoja ja tehtäviä. Oppimispiiri kokoontuu ja pitää yhteyttä sopimillaan tavoilla koko opintojen ajan. Keskinäisen työskentelyn aikataulutuksen ja työnjaon ryhmäläiset sopivat keskenään. Oppimispiirin toimivuuden kannalta on tärkeää keskustella avoimesti tehtävien toteuttamisesta, jotta realismi ja tasapuolisuus toteutuvat.

Ohjauspäivät

Ohjauspäivät lähipäivinä ja verkossa ovat koko ryhmän tai oppimispiireissä tapahtuvaa opiskelua ja ohjausta varten. Varaa päivät kalenteriisi.

Ryhmää ja oppimispiirejä ohjaa ammatillisen opettajakorkeakoulun kouluttaja. Lähipäivissä ja verkkotyöskentelyssä keskeistä on yhteinen tiedonmuodostus, kriittinen reflektio ja osaamisen jakaminen. Koko ryhmälle tarkoitetut ohjauspäivät, lähipäivät Jyväskylässä ja ohjauspäivät verkossa, järjestetään ennakkoon ilmoitettuina ajankohtina. Yhteisten ohjauspäivien lisäksi kouluttaja ja oppimispiirit sopivat keskenään muut ohjaustapaamiset.

Osallistuminen ohjauspäiviin, lähipäiviin ja verkkotyöskentelyyn, on merkittävä osa opiskelua, ja siten niihin sisältyy läsnäolovelvoite. Osallistuminen tuottaa arviointiaineistoa opiskelijan vuorovaikutusosaamisen arviointiin. Jos joudut pätevästä syystä olemaan poissa, niin ilmoita siitä kouluttajallesi ja esitä, miten hankit ja osoitat lähi- tai verkkotyöskentelyssä käsitellyn teema-alueen osaamisen. Kouluttajan hyväksyttyä esityksen, hanki ja osoita osaamisen sovitulla tavalla. Jos joudut olemaan poissa oppimispiirisi sopimista tapaamisista, sovi oppimispiirin jäsenten kanssa, miten osallistut yhteiseen työskentelyyn poissaolostasi huolimatta.

Tehtävät

Tehtävät ovat itsenäisesti tai oppimispiirin kanssa yhdessä tehtävää tiedon muodostamista, osaamisen hankkimista ja osoittamista.

Tehtävien tavoitteena on auttaa saavuttamaan ammatilliselta erityisopettajalta vaadittavaa osaamista. Ammatilliseen erityisopettajankoulutukseen valituilla opettajilla on taustalla useiden

vuosien opettajakokemus ja moninainen ammatillisen koulutuksen tuntemus. Koulutuksessa hyödynnetäänkin käänteisen oppimisen mahdollisuuksia, pyrkien syventämään ja laajentamaan erityisen tuen osaamista hyödyntäen jo olemassa olevaa osaamista.

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksessa tehtävien tarkoituksena on luoda uutta tietoa ja ymmärrystä erityisen tuen asioista ja ilmiöistä integroimalla aiempiin tietorakenteisiin uusia ideoita, tietoa ja käsitteitä. Tehtävien käyttö oppimisen yhtenä menetelmänä perustuu konstruktivismiin periaatteisiin. Olennaista on, että opiskelijalla itsellään on mahdollisuus suunnata tehtävien kysymyksenasettelua omien oppimis- ja osaamistarpeidensa mukaisella tavalla. Näin koulutuksen aikaiset tehtävät mahdollistavat aktiivisen tiedon muokkaamisen ja rakentamisen. Opiskelijalla on tällä tavoin mahdollisuus olla itse aktiivinen tietorakenteidensa muodostaja tehtäviin liittyvän ohjauksen ja palautteen tuella. Opiskelija tekee tehtävien avulla luodusta uudesta tiedosta oman tulkintansa ja rakentaa uutta tietämystä aikaisempien tietojensa ja kokemustensa pohjalta.

Tehtävistä osa on kaikille yhteisiä osaamisalueen keskeisiin teemoihin paneutumista vaativia, ennakkoon määritettyjä tehtäviä. Osa tehtävistä rakentuu henkilökohtaisten osaamistavoitteiden perusteella ja/tai ajankohtaisten työyhteisössä tarkastelua vaativien aiheiden kautta. Vastaavasti tehtävät tehdään joko oppimispiireittäin, kollegoiden kanssa yhteistyössä tai itsenäisesti edeten.

Oppimispiirien ja itsenäiseen työskentelyyn kuuluu kirjallisuuteen perehtymistä ja monenlaisten tehtävien tekemistä; toiminnallisia ja kirjallisia tehtäviä. Osa tehtävistä, osaamisalueen ennakkoon määritetyt, on Optimassa. Osa tehtävistä (henkilökohtaiset osaamistarpeet, työyhteisön kehittäminen, ajankohtaiset teemat) ohjeistetaan ennakotehtävinä verkkopäiviin ja/tai oppimispiirien ohjaustapaamisiin.

Oppimista tukeva yhteistyö, oppimiskumppanuudet

Oppimista ja osaamista tukeva yhteistyö perustuu käsitykseen ihmisen ja hänen ympäristönsä välisen vuorovaikutuksen merkittävydestä.

Opiskeltaessa ammatilliseksi erityisopettajaksi vuorovaikutussuhteet muodostuvat opiskelijoiden keskinäistä suhteista (oppimispiirit, työyhteisöt), kouluttajien ja opiskelijoiden välisistä suhteista (ohjaus, palaute, arviointi) sekä muista oppimisen kannalta merkityksellisistä verkostoista. Nämä kaikki tukevat erityispedagogisen tietämisen ja erityisen tuen osaamisen kehittymistä, samalla mahdollistaen oman erityisopettajuuden kehittymisen tietoisien tarkastelun.

Kouluttajien ja opiskelijoiden keskinäinen kumppanuus rakentuu tasa-arvon, läpinäkyvyyden, vastavuoroisen vastuullisuuden ja molemminpuolisen oppimisen periaatteille. Luottamuksen rakentaminen on toiminnan lähtökohta ja siten yhteinen tehtävä.

Humanistisen ihmiskäsityksen mukaisesti erityisopettajankoulutuksen opetussuunnitelmassa ymmärretään, että ihmisessä on potentiaalia kasvuun ja kehittymiseen sekä itsensä toteuttamiseen. Minuuteen vaikuttavat suhderakenteet ovat kuitenkin monimutkaisia. Minuuden, identiteetin ja tiedon nykytilan rakentaminen ja ylläpitäminen ovat kaiken koulutuksen keskeisiä

tehtäviä.

Oppimisen kannalta oma roolisi opiskelijana on keskeinen – oppiminen vaatii työn tekemistä ja suurin vastuu omasta oppimisestasi on sinulla. Oppiminen on parhaimmillaan myös hauskaa, kouluttajat tukevat ja auttavat niin, että sinun olisi mahdollisimman hyvä opiskella.

Aikataulu

Erityisopettajankoulutuksen opinnot alkavat orientaatiopäivillä 3.- 4.6.2019 ja päättyvät ryhmän yhteisten ohjauspäivien osalta syksyllä 2020. Yhteisten ohjauspäivien jälkeen sovitaan ohjaustapaamisia oppimispiireittäin ja yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Opinto-oikeutesi on voimassa 31.7.2022 asti. Koko ryhmän ohjauspäivistä lähipäivät toteutetaan Jyväskylässä ja verkkopäivät Zoom- ja/tai Skype-yhteyden kautta.

Omaa opiskeluasi suunnitellessasi on hyvä huomata, että näiden ohjauspäivien lähi- ja verkkokokoonotukset ovat vain osa opiskeluprosessia. Iso osuus opiskelusta toteutuu ohjauspäivien välisenä aikana työskennellen oppimispiirissä, harjoittelussa, omaa työtä kehittämällä ja itsenäisesti opiskellen. Kun suunnittelet opintojasi ja arvioit niihin tarvittavaa aikaa, muista huomioida myös näiden vaatima aika. Ajankäytön hallinnan avainsanoja ovat omien opiskeluresurssien määrittäminen ja ennakoiva suunnittelu. Niiden avulla on mahdollista laatia joustava ja ennen kaikkea realistinen aikataulu, johon on helppo sitoutua.

Arviointi

Arvioinnin perustana ovat erityisopettajankoulutuksen opetussuunnitelmassa esitetyt osaamistavoitteet ja arviointikriteerit sekä opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet.

Arviointi on luonteeltaan avointa, jatkuvaa, ohjaavaa, tulevaisuuteen suuntaavaa ja kehittävää. Arvioijina toimivat opiskelija itse, oppimispiirin jäsenet, ohjaavat erityisopettajat sekä JAMKin kouluttajat.

Hyväksilukeminen

Sinulla on mahdollisuus hyväksilukea osaksi ammatillisen erityisopettajankoulutuksen opintojasi sellaista osaamista, jota olet aiemmin hankkinut muissa opinnoissa, työelämässä tai muissa yhteyksissä.

Erityisopettajan koulutuksen aluksi laadit henkilökohtaisen osaamisen kehittymisen suunnitelman, jossa arvioit lähtökohtiasi opinnoille. Tässä suunnitelmassa kuvaat myös sen, millaista osaamista sinulla jo on suhteessa erityisopettajankoulutuksen osaamistavoitteisiin ja mitä osaamistasi mahdollisesti esität hyväksiluettavaksi. Suunnitelmasi pohjalta käyt HOKS keskustelun oman kouluttajasi kanssa.

Hyväksilukemisen muotoja ovat korvaaminen, sisällyttäminen ja tunnistaminen.

Korvaaminen

Korvaamisella tarkoitetaan opetussuunnitelmaan kuuluvien opintojen korvaamista joko kokonaan tai osittain muualla suoritetuilla, sisällöltään vastaavilla saman alan opinnoilla.

Korvaaviksi opinnoiksi esitettävien opintojen tulee vastata ammatillisen erityisopettajakoulutuksen opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä ja osaamisen tulee olla olemassa. Korvaavien opintojen tulee siten liittyä ammatillisen erityisopettajan työhön tai oman ammattialan kehittämiseen. Korvaavat opinnot tulee olla suoritettu 1.8.2009 jälkeen.

Korvaavuutta haetaan erillisellä [hyväksilukuhakemuslomakkeella](#), johon liitetään kopio korvaaviksi esitettyjen opintojen todistuksesta ja tarvittaessa sisältökuvaus. Hyväksilukuhakemuslomake liitteineen lähetetään postitse opintojen ohjaajalle.

Ammatillisen erityisopettajakoulutuksen opintojaksoista seuraavat voidaan hyväksilukea korvaamalla:

- [Ammatillisen erityisopetuksen perusteet I, 5 op](#)
- [Ammatillisen erityisopetuksen perusteet II, 5 op](#)

Sisällyttäminen

Sisällyttäminen tarkoittaa muualla suoritettujen opintojen liittämistä osaksi opintoja. Ammatillisen erityisopettajakoulutuksen opintojaksoista seuraavat voit hyväksilukea sisällyttämällä:

[Valinnaiset opinnot 5 op](#)

Valinnaiseksi opintojaksoksi voi esittää erityiseen tukeen liittyvän koulutuksen, jonka opiskelija on suorittanut viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana (1.8.2016 jälkeen). Samoja opintoja ei voida hyväksilukea muissa opintojaksoissa. Valinnaisiksi opinnoiksi ei hyväksilukea opintoja, jotka sisältyvät hakukelpoisuuteen ammatilliseen erityisopettajakoulutukseen eli hakututkintoon ja / tai opettajan pedagogisiin opintoihin.

Sisällyttämistä haetaan erillisellä [hyväksilukuhakemuslomakkeella](#). Liitä todistuksen lisäksi mukaan kuvaus siitä, miten opinnot tukevat koulutuksen tavoitteita: erityisopetukseen liittyvän osaamisesi kehittymistä. Hyväksilukuhakemuslomake liitteineen lähetetään postitse opintojen ohjaajalle.

Osaamisen tunnistaminen ja arviointi

Aiemmin tai muualla hankitun osaamisen tunnistamisen lähtökohtana on opetussuunnitelman tavoitteena oleva osaaminen, jonka olet voinut hankkia missä, milloin ja miten tahansa.

Perehdy osaamisen tunnistamista varten opintojaksojen osaamistavoitteisiin, arviointikriteereihin ja oppimistehtäviin. Arvioi hankkimaasi ja olemassa olevaa osaamistasi suhteessa niihin. Laadi

aineisto, joka osoittaa, että sinulla jo on ammatillisen erityisopettajankoulutuksen opintojakson/opintojaksojen tavoitteena oleva osaaminen. Tee aineiston arviointia varten selvitys, jossa perustelet, miten se osoittaa opintojakson osaamistavoitteita vastaavan osaamisesi. Lähetä osaamisen tunnistaminen ja arviointi –lomake aineistosi ja selvityksesi osaamisen tunnistamista ja arvioimista varten omalle kouluttajallesi.

Esittämäsi aineiston perusteella oma kouluttajasi arvioi osaamisesi ja päättää hyväksiluvusta.

Laatutyö ja opiskelijapalautteet

Jyväskylän ammattikorkeakoulun laadunhallinta ja sen menettelyt perustuvat jatkuvan kehittämisen periaatteeseen. Tämä tarkoittaa asioiden tekemistä aina vähän paremmin kuin edellisellä kerralla. Laatutyö kuuluu jokaiselle jamkilaiselle, ja opiskelijoiden rooli siinä on keskeinen. Ammatillinen erityisopettajakoulutus arvioitiin JAMKin laatumenettelyn mukaisesti vuonna 2018.

- Tutustu ammatillisessa opettajakorkeakoulussa noudatettavaan [JAMKin laatujärjestelmään](#).
- Katso myös kuinka laatu on osana arkea koko opintojen ajan: [Laatu koulutuksessa infograafi.pdf](#)

Opiskelijapalautteet - Anna palautetta ja vaikuta

Palautemenettelyt ovat olennainen osa laatutyötä. Opiskelijapalautetta kerätään ammatillisen opettajakorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi. Sitä kerätään hallinnon, tukipalveluiden ja kouluttajien tarpeisiin. Palautetietoa käytetään ensisijaisesti opetussuunnitelmatyön tukemiseen sekä oppimisympäristöjen ja oppimisen ohjaamisen kehittämiseen.

Opintojen alkuvaiheessa opiskelijoilta kerätään palautetta koulutuksen aloituksesta ja ensimmäisen lukukauden työskentelystä. Palautteen kautta saadaan tietoa siitä, kuinka opinnot ovat käynnistyneet uusilla opiskelijoilla, ja mitä toiminnan kehittämistarpeita he ovat havainneet koulutuksen alkuvaiheessa.

Koulutusprosessin aikana kerätään opiskeluprosessin ja ohjauksen kannalta tarpeellista tietoa (ns. jatkuva palaute). Opiskelijaryhmien kouluttajat keräävät opiskelijoiltaan tietoa ja palautetta, jonka perusteella ohjausta on mielekästä suunnitella ja toteuttaa eri opiskelijaryhmissä. Jatkuvaa palautetta kerätään säännöllisin välein alkaen opintoihin orientoinnista ja päätyen kokoavaan päättöarviointiin. Kouluttaja käsittelee opiskelijaryhmältään saamansa palautteen.

Jos kouluttajien opiskelijoiltaan saama palaute edellyttää sellaisten kehittämistoimien tekemistä, jotka vaativat esimerkiksi resurssien uudelleen kohdentamista, asia viedään koulutuspäällikölle ja opettajakorkeakoulun johtoryhmään. Korjaavat toimenpiteet käynnistetään joko välittömästi, jos asia niin vaatii, tai ne tehdään osana seuraavan lukuvuoden suunnittelua.

Valmistumisvaiheessa kerätään palautetta koulutus- ja opiskeluprosessin toteutumisesta ja sen tuloksista ns. lähtöpalautteen avulla. Oletuksena on, että tällöin opintojen kokonaisuus on vastaajille selvillä ja opiskelijat voivat arvioida eri osakokonaisuuksien merkitystä mielekkäällä tavalla. Ammatillisen opettajakorkeakoulun tukipalvelut keräävät palautteen opiskelijapalvelujen saatavuudesta ja toimivuudesta osana lähtöpalautetta. Palautetietoa hyödynnetään opetussuunnitelmatyössä, koulutuksen toteutustapojen sekä tukipalveluiden kehittämisessä.

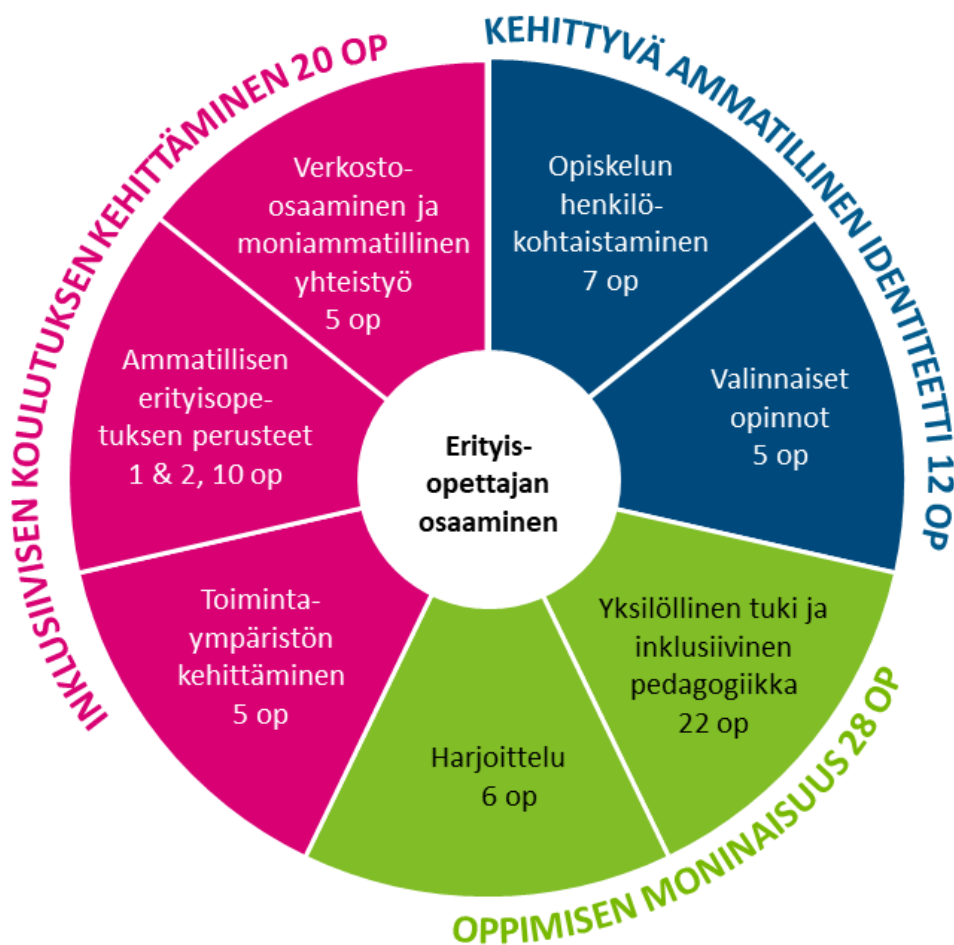
Opettajankoulutuksen ja jatkokoulutusten vaikuttavuutta arvioidaan **seurantakyselyjen** avulla kahden vuoden välein.

Opiskelijapalautetta käsitellään yhteisesti opettajakorkeakoulun henkilöstötilaisuuksissa lukuvuoden aikana. Tuloksia käsitellään myös yksikön johtoryhmässä. Koulutuspäällikkö tekee tarvittavat korjaukset opetussuunnitelman sisältöihin ja toteutustapoihin yhteisen keskustelun ja analysoinnin pohjalta.

4

4 Osaamisalueet ja opintojaksot

Jyväskylän ammattikorkeakoulun Ammatillisen opettajankorkeakoulun opetussuunnitelma on osaamisperusteinen. Ammatilliselle erityisopettajankoulutukselle asetettuja tavoitteita tulkiten opintojen kaksi keskeistä osaamisaluetta ovat **oppimisen moninaisuus** ja **inklusiivisen koulutuksen kehittäminen**. Kolmannen osaamisalueen, **kehittyvä ammatillinen identiteetti**, myötä paneudutaan oman opiskelun henkilökohtaistamiseen ja erityisopettajan osaajaidentiteetin vahvistamiseen. Osaamisalueet jakaantuvat opintojaksoiksi.

Kuva 1 Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen osaamisalueet ja opintojaksot

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen peruslähtökohtana on inklusiivisen koulutuksen kehittäminen. Erityisopettajaopinnoissa tätä toteutetaan oman erityisopettajuuden rakentamisen, oppimisympäristön ja työyhteisön osaamisen kehittämisen sekä alueellisen yhteistyön kautta. Opiskelijan henkilökohtainen kasvu ja ammatillinen osaaminen liitetään kiinteästi oppimisympäristön osaamisen ja opiskelijan oman työyhteisön erityisen tuen osaamisen kehittämiseen.

Koulutuksen tavoitteena on erityisopettajuus, jossa painottuvat pedagogisen osaamisen lisäksi konsultatiivinen, kehittävä ja verkostoituva työote. Koulutuksen tavoitteena on ammattialaansa ja opetustyötään tutkiva erityisopettaja, joka uskaltautuu kehittävään vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa ja arvioi omaa toimintaansa tavoitteena työnsä ja toimintaympäristönsä kehittäminen. Tähän liittyvinä tavoitteina ovat oman erityiskasvatuksellisen ajattelutavan sisäistäminen ja sen tietoiseksi tekeminen sekä kehittyminen ammatilliseksi erityisopettajaksi omaa työtään tutkien.

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen yleistavoitteina on kehittää opettajan

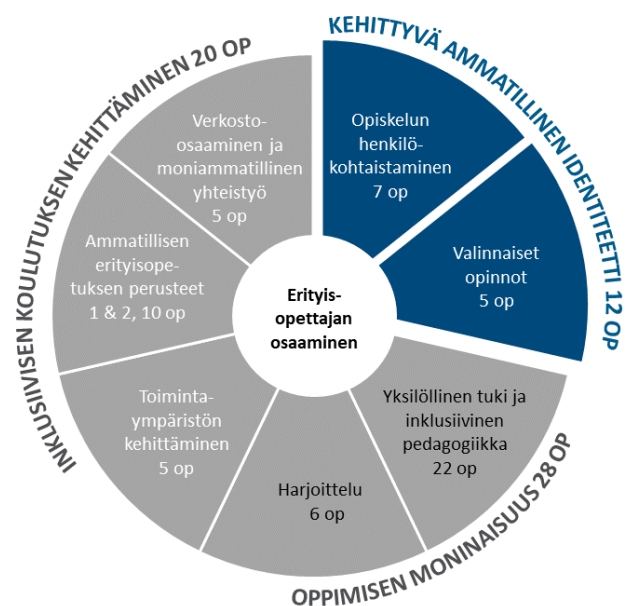
- erityispedagogiikan alan ja erityisen tuen tietoperustaa
- yksilöllisen oppimisen ohjaamisen taitoja
- valmiuksia suunnitella ja toteuttaa inklusiivisia ratkaisuja omassa oppilaitoksessaan
- kykyä toimia ammatillisen erityisopetuksen ja erityisen tuen kehittämistyössä inklusiivisten periaatteiden mukaisesti
- valmiuksia verkostoitua ja kehittää palveluja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden hyväksi koulutuksen nivelvaiheissa ja työllistymisen edistämiseksi.

Opinnot koostuvat itsenäisestä opiskelusta, yhteistoiminnallisesta työskentelystä oppimispiirissä ja lähijaksoilla, etätyöskentelynä tehtävistä kirjallisista ja toiminnallisista tehtävistä sekä harjoittelusta.

Kehittyvä ammatillinen identiteetti 12 op (AEJ19Z)

Tämän osaamisalueen opintojaksoissa perehdytään koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten erityisen tuen vastuisiin ja tehtäviin erityisen tuen järjestämisen osalta. Jakson tehtäväalueeseen sisältyy myös henkilökohtaisen ja oppimispiirin osaamisen kehittämisen määrittäminen, portfolion koostaminen ja erityisopettajan osaajaidentiteetin kehittämisen tarkastelu ja arviointi. Valinnaisten opintojen osuus tarjoaa mahdollisuuden opintojen henkilökohtaistamiseen siten, että valittu teema, aihepiiri ja kokonaisuus syventävät ja laajentavat erityisen tuen osaamista. Kaikkeen tähän sisällytetään jatkuva itsearviointi; oman toiminnan ja kehittymisen pohdinta asetettujen tavoitteiden suunnassa.

Opintojen aluksi arvioit **henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmassa** omia lähtökohtiasi erityisopettajanopintoihin. HOKSin avulla myös suunnittelet ja arvioit opintojesi

etenemistä niiden alussa ja opiskelusi eri vaiheissa. Opintojesi aikana pidät yllä myös **portfoliota**. Kokoat siihen tärkeimpinä pitämiäsi kokemuksia ja oppimistuloksia opintojesi ajalta.

Näiden kahden koko opintojen ajan ylläpidettävien aineistojen lisäksi tähän opintojaksoon sisältyy yhtenä oppimistehtävänä **osallistuminen oppimspiiritoimintaan ja yhteisen opiskelusuunnitelman laatiminen**. ROPS on oppimspiirin yhteinen suunnitelma opintojen sisällöllisistä tavoitteista, osaamisen hankkimisesta ja kehittamisestä, etenemisestä, yhteistyön tavoista ja vertaisohjauksesta. ROPS tukee omalta osaltaan ryhmän jäsenten kehittymistä ammatillisena erityisopettajana. Ryhmässä työskentely auttaa tunnistamaan ja hyväksymään esimerkiksi erilaisia oppimisen ja ammatillisen kehittymisen tarpeita ja ammatillista osaamista. Oppimspiirissäsi saat vertaisohjausta ja –palautetta opintoihisi liittyen ja toimit myös itse vertaisohjaajana ja palautteen antajana.

Opintojesi päättövaiheessa teet **kokoavan itsearvioinnin** ja käyt kouluttajasi kanssa koulutuksen päättävän **arviointikeskustelun**, jota varten kokoat arviointiaineiston koulutuksen aikana ylläpitämästäsi portfolioista ja mahdollisesta oppimispäiväkirjastasi.

Osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa aloitteellisesti tarkastella ja rakentaa ammatillista kehityspolkuansa opettajasta erityisopettajaksi
- osaa asetta perusteltuja tavoitteita ja haasteita omalle ammatilliselle kehitykselleen erityisopettajana
- ymmärtää yhteisöllisen tiedon rakentamiseen merkityksen oman osaajaidentiteetin kehittämisessä
- osaa toimia monenlaisissa verkostoissa oman ja työyhteisönsä toiminnan kehittämiseksi
- syventää ja laajentaa omaa erityisen tuen osaamista

Opintojaksot

Kehittyvä ammatillinen identiteetti osaamisalueen opintojaksot ovat

- [Opiskelun henkilökohtaistaminen 7 op](#)
- [Valinnaiset opinnot 5 op](#)

Opiskelun henkilökohtaistaminen 7 op (AEJO2019)

Opiskelija tutustuu ammatillisen erityisopettajankoulutuksen opetus- ja toteutussuunnitelmiin, asettaa tavoitteet omalle opiskelulle ja oppimiselle sekä kokoaa portfolioa.

Sisältö

- HOKS, ROPS, oppimispäiväkirja, mentorikeskustelut, portfolio, palautekeskustelut, kokoava itsearviointi, päättökeskustelu
- Ammatillisen erityisopettajan osaajaidentiteetti ja ammatillisen toimijuuden kehittyminen

Osaamisen hankkiminen

Lähijaksotyöskentely, oppimspiirityöskentely, verkkotyöskentely, itsenäinen perehtyminen ammatillisen erityisopettajankoulutuksen opetussuunnitelmaan ja kirjallisuuteen

Tehtävät

Opintojakson tehtävät löydät Optimasta.

Arviointiaineisto

Opiskelun henkilökohtaistaminen opintojakson aineistojen avulla arvioidaan opiskelun kehittämisosaamista, suunnitelmallisuutta, tavoitteellisuutta, vuorovaikutusosaamista ja opiskelijan reflektio-osaamista.

Oppimisprosessin arvioinnin välineitä ovat opintojaksoon kuuluvat tehtävät, vertaisarvioinnit ja opettajakorkeakoulun kouluttajan palautteet sekä havainnot opintojakson osaamistavoitteisiin liittyvästä vuorovaikutusosaamisesta ja reflektio-osaamisesta.

Arviointikriteerit

Hyväksyttävän tason arviointikriteerit

Opiskelija

- tuntee ammatillisen erityisopettajankoulutuksen opetus- ja toteutussuunnitelmat
- kykenee asettamaan mielekkäitä tavoitteita sekä henkilökohtaiseen osaamisen kehityssuunnitelmaan, että oman oppimspiirinsä ryhmäkohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.
- kykenee vuorovaikutukselliseen ja osaamista kehittävään dialogiin sekä yhteisöllisen tiedon rakentamiseen erilaisissa vertaisryhmissä erityisopettajankoulutuksen aikana.
- tukee ryhmän ja oppimspiirin jäseniä tunnistamaan ja hyväksymään erilaisia oppimisen ja ammatillisen kehittymisen tarpeita. Hän tukee toisia löytämään ja vahvistamaan jokaisen ammatti-identiteettiä oppivana, kehittyvänä erityisopettajana.

- osaa arvioida omaa ammatillista kasvuaan, oppimistaan ja opiskelulle asettamia tavoitteita. Hän osaa arvioida kriittisesti ammattinsa ja toimintansa perusteita ja tulevaisuuden haasteita.
- omaa valmiuksia toimia ammatillista erityisopetusta ja erityistä tukea tutkivana ja kehittävänä opettajana.
- osaa tuottaa erityisopettajuuttaan määrittävän käyttöteorian kirjalliseen muotoon.

Arviointiasteikko

Hyväksytty/Hylätty

Valinnaiset opinnot 5 op (AEJV2019)

Opiskelija laajentaa ja syventää erityiseen tukeen liittyvää osaamistaan ammatillisten ja henkilökohtaisten kehittymistarpeiden mukaisesti muodostaen mielekkään ja ammatillisesti perustellun kokonaisuuden.

Osaamisen hankkiminen

Osaamista voidaan hankkia esim.

- valitsemalla koulutuskokonaisuus JAMK:n täydennyskoulutuksen tarjonnasta
- suorittamalla omaehtoisia erityisopetuksen / erityisen tuen täydennyskoulutuksia
- osallistumalla erityisopetuksen ammattipäiviin, seminaareihin ja konferensseihin ja laatimalla niistä itsearvioinnin sisältävän oppimispäiväkirja.
- hyväksilukemalla aikaisemmin suoritettuja erityisen tuen osaamista syventäviä ja laajentavia opintoja. Valinnaiseksi opintojaksoksi voi esittää myös erityiseen tukeen liittyvän koulutuksen, jonka opiskelija on suorittanut viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana (1.8.2016 jälkeen). Samoja opintoja ei voida hyväksilukea muissa opintojaksoissa. Valinnaisiksi opinnoiksi ei hyväksilukea opintoja, jotka sisältyvät hakukelpoisuuteen ammatilliseen erityisopettajakoulutukseen eli hakututkintoon ja opettajan pedagogisiin opintoihin.

Arviointiaineisto

Todistukset, kirjallinen aineisto

Arviointikriteerit

Hyväksyttävän tason arviointikriteerit

Opiskelija

- osaa tavoitteellisesti valita ja käyttää täydennyskoulutusta oman erityisen tuen osaamisen syventämisessä ja laajentamisessa.
- osoittaa täydennyskoulutuksen kautta hankkimansa kehittyneen osaamisensa.

Arviointiasteikko

Hyväksytty/Hylätty

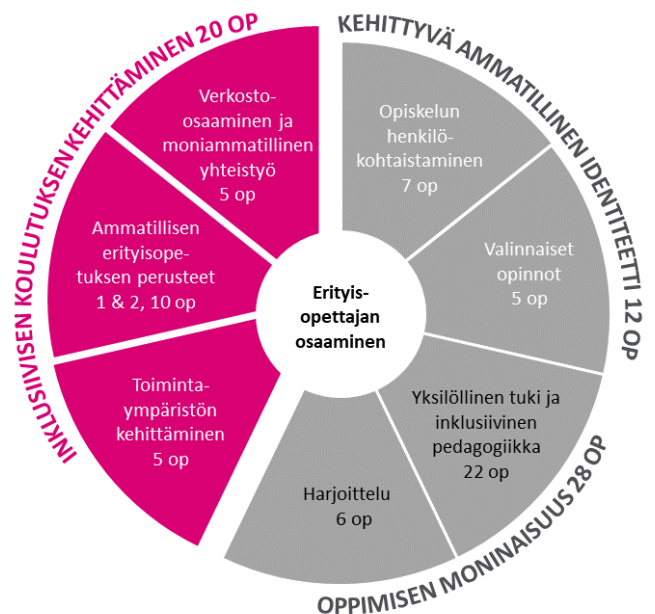
Inklusiivisen koulutuksen kehittäminen 20 op (AET19Z)

Inklusiivisen koulutuksen kehittämisen osaamisalueessa perehdytään erityisen tuen taustalla olevaan tiedonmuodostukseen, orientoidutaan erityisopettajuuteen, perehdytään ammatillisen erityisopettajan työn muotoihin ja tarkastellaan ammatillisen erityisopetuksen sidoksia ympäröivään yhteiskuntaan ja työelämään. Osaamisalueen opintojaksoon - Toimintaympäristön kehittäminen - sisältyy oman työn kehittämiseen kohdentuva harjoittelu.

Osaamistavoitteet

Opiskelija

- tietää erityisopetuksen ja erityisen tuen arvolähtökohdat, on perehtynyt alan tieteellisiin julkaisuihin ja hallitsee ammatillisen erityisen tuen peruskäsitteistön.
- tunnistaa oman suhtautumisensa moninaisuuteen ja osaa toimia tiedostaen omat eettiset periaatteet.
- osaa hankkia teoreettista tietoa oman työnsä suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.
- omaa valmiudet käyttää erityistä tukea määrittäviä asiakirjoja oman oppilaitoksen erityisen tuen ja oman osaamisen kehittämässä.
- hankkii tietoa, taitoa ja valmiuksia ammatillisen erityisen tuen verkostotoimijuuteen.
- omaa valmiudet kehittää omaa osaamistaan, työtään sekä tukea oppimisiirinsä jäsenten osaamisen kehittymistä erityisopettajana.
- osaa etsiä ja kriittisesti valikoida sellaista teoreettista tietoa, joka yhdistyneenä kokemustietoon palvelee sekä hänen että hänen yhteisönsä erityisen tuen osaamisen kehittymistä.

Opintojaksot

Inklusiivisen koulutuksen osaamisalueen opintojaksot ovat

- Ammatillisen erityisopetuksen perusteet 1, 5 op
- Ammatillisen erityisopetuksen perusteet 2, 5 op
- Verkosto-osaaminen ja moniammatillinen yhteistyö 5 op
- Toimintaympäristön kehittäminen 5 op

Ammatillisen erityisopetuksen perusteet I, 5 op (AETA2019)

Ammatillisen erityisopetuksen ja erityisen tuen pedagoginen ajattelu ja käytännön ratkaisut pohjautuvat erityispedagogiseen tietoon. Erityispedagogiikka itsessään on soveltava tieteenala, ja sen perustieteenaloja ovat mm. kasvatustiede, psykologia, lääketiede ja yhteiskuntatieteet. Tässä opintojaksossa lähestytään ja arvioidaan ammatillisen koulutuksen erityisen tuen käytänteitä ja niiden kehittämistä erityispedagogisina ratkaisuina.

Sisältö

- Erityispedagoginen ajattelu ja erityiskasvatuksen sovelluksia ammatillisessa koulutuksessa
- Perustietoa erityiskasvatuksen eettisestä perustasta, tiedonmuodostuksesta, käsitteistä, määritteistä, toimintaa ohjaavista säädöksistä ja toiminnallisista ratkaisuista
- Oma suhde erityisyyteen ammatti-identiteetin perustana

Osaamisen hankkiminen

Voit hankkia tämän opintojakson tavoitteena olevan osaamisen osallistumalla kesällä 2019 järjestettävään verkkokurssiin ja tekemällä siihen sisältyvät tehtävät.

Olet voinut jo hankkia tai parhaillaan olla hankkimassa tässä opintokokonaisuudessa tavoitteena olevaa osaamista esimerkiksi aikaisempien koulutusten kautta (JAMK/AOKK täydennyskoulutus tai erityispedagogiikan perusopinnot

Arviointiaineisto

Hyväksytyt tehtävät, osallistuminen verkkokurssille.

Arviointikriteerit

Hyväksyttävän tason arviointikriteerit

Opiskelija

- osaa määritellä mitä erityispedagogiikka tieteenä tarkoittaa ja pystyy pohtimaan, miten tieteenalan tuloksia voidaan soveltaa käytäntöön ammatillisessa koulutuksessa.
- hallitsee erityisen tuen peruskäsitteistön, ammattieettiset periaatteet ja sisältöalueet.
- tuntee erityispedagogisia lähestymistapoja ja osaa arvioida eri lähestymistapojen soveltuvuutta ja toimivuutta työssään ammatillisena erityisopettajana.

Arviointiasteikko

Hyväksytty/Hylätty

Ammatillisen erityisopetuksen perusteet II, 5 op (AETB2019)

Uudessa ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalla on oikeus tarvitsemaansa erityiseen tukeen ja koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää tarvittava tuki. Erityinen tuki ja vaativa erityinen tuki tarkoittavat pedagogisia ratkaisuja ja toimintaympäristön järjestelyjä. Opintojaksossa tarkastellaan ammatillisen erityisopettajan työtä opiskelijan, oppilaitosyhteisön ja koulutuksen järjestäjän näkökulmasta.

Sisältö

- Ammatillisen koulutuksen erityisen tuen säädökset, määräykset ja periaatteet
- Erityinen tuki koulutuksen järjestäjän tehtävänä ja oppilaitoksen toimintana
- Erityisen tuen toimintamalleja ja järjestäminen oppilaitoksessa
- Erityinen ja vaativa erityinen tuki erityisopettajan tehtävänä.

Osaamisen hankkiminen

Voit hankkia tämän opintojakson tavoitteena olevan osaamisen osallistumalla syksyllä 2019 järjestettävään verkko-opintokokonaisuuteen ja tekemällä siihen sisältyvät tehtävät.

Arviointiaineisto

Hyväksytyt tehtävät, osallistuminen verkkokurssille.

Arviointikriteerit

Hyväksyttävän tason arviointikriteerit
Opiskelija

- tuntee erityisen tuen säädösperustan ja osaa soveltaa sen määräyksiä omassa työssään.
- ymmärtää ammatillisen erityisopettajan työnkuvan vaatimukset ja mahdollisuudet sekä siihen vaikuttavat tekijät
- ymmärtää erityisen tuen suunnitelmallisuuden oppilaitostason järjestelmissä.
- jäsentää omaa rooliansa kehittyvänä ammatillisena erityisopettajana.

Arviointiasteikko Hyväksytty/Hylätty

Verkosto-osaaminen ja moniammatillinen yhteistyö 5 op (AETM2019)

Ammatillinen koulutus on muutosvaiheessa ja se vaikuttaa myös erityisen tuen järjestämiseen, toimintaan ja toimijuuksiin. Tässä opintojaksossa tarkastellaan eri toimijoiden roolia ja yhteistyötä oppilaitoksen sisällä ja ulkopuolisissa verkostoissa. Opintojakson tavoitteena on kehittyä moniammatillisessa työotteessa ja selkiyttää omaa roolia eri tahojen kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Sisältö

- moniammatillinen yhteistyö, konsultaatio- ja verkosto-osaaminen
- yhteistyö opiskelijan opintopolun eri vaiheissa - ohjaus, opinto-ohjaus ja erityinen tuki
- määräykset ja asiakirjat sekä tietosuojakysymykset
- oppilaitoksen toiminnan kehittäminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
- alueellinen yhteistyö
- ammatillisen erityisopettajan rooli ja tehtävät moniammatillisessa yhteistyössä

Osaamisen hankkiminen

Voit hankkia tämän opintojakson tavoitteena olevan osaamisen osallistumalla alkuvuodesta 2020 toteutettavaan - Verkosto-osaaminen ja moniammatillinen yhteistyö- verkkokurssiin ja tekemällä osaamistavoitteittesi mukaiset opintojaksoon sisältyvät tehtävät.

Olet voinut jo hankkia tai parhaillaan olla hankkimassa tässä opintokokonaisuudessa tavoitteena olevaa osaamista esimerkiksi aikaisempien koulutusten tai työkokemuksen kautta.

Tehtävät

Opintojakson tehtävät löydät Optimasta.

Arviointiaineisto

Hyväksytyt tehtävät, osallistuminen verkko-opiskeluun

Arviointikriteerit

Hyväksyttävän tason arviointikriteerit ovat

Opiskelija

- omaa valmiudet kehittää omaa osaamistaan ja tukea oppimispiirinsä jäsenten osaamista erityisopettajana
- ymmärtää roolinsa asiantuntijana, koordinaattorina, konsulttina ja verkostoissa
- omaa valmiudet toimia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa opiskelijan henkilökohtaisten opintopolun eri vaiheissa
- tuntee määräykset ja asiakirjat ja toimii suunnitelmallisesti
- osaa kehittää oppilaitoksen organisaation/ oppilaitoksen toimintaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
- osaa toimia aktiivisesti yhteistyössä työelämän kanssa oman roolinsa kautta
- osaa toimia aktiivisesti oman alueensa yhteistyöverkostojen kanssa
- toimii oppilaitoksensa hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden huolehtimisessa ja kykenee pitämään huolta omasta työhyvinvoinnistaan

Arviointiasteikko

Hyväksytty/Hylätty

Toimintaympäristön kehittäminen 5 op (AETT2019)

Oppimisympäristöillä ja niiden saavutettavuudella ja esteettömyydellä on tärkeä merkitys opetuksen toteuttamiselle. Ammatillinen erityisopettaja edistää oppilaitoksen inklusiivista toimintaa vaikuttamalla oppilaitoksen fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen saavutettavuuteen sekä pedagogiikan ja digitaalisten oppimisympäristöjen saavutettavuuteen.

Sisältö

Toiminnallinen kehittämistehtävä (5op) oman ja työyhteisön erityisen tuen osaamisen kehittämisen välineenä: suunnitelma, toteuttaminen ja raportointi erityisopettajan asiantuntijakirjoituksena.

Osaamisen hankkiminen

Voit hankkia tämän opintojakson tavoitteena olevan osaamisen kehittämällä ja refleктоimalla omaa työtäsi inklusiivisen koulun tavoitteiden suunnassa.

Omalla työpaikalla toteutetaan suunniteltu ja teoreettisesti perusteltu erityisen tuen kehittyviin käytänteisiin liittyvä kokonaisuus, joka on laajuudeltaan vähintään 2 viikkoa.

Tehtävät

Opintojakson tehtävät löydät Optimasta.

Arviointiaineisto

- Kehittämissuunnitelma
- Harjoittelun toteutus omaa työtä kehittäen
- Raportti, asiantuntijakirjoitus
- Teemaan liittyvä oppimispiiri-, verkko- ja lähipäivätyöskentely

Arviointikriteerit

Hyväksyttävän tason arviointikriteerit
Opiskelija

- osaa määrittää oman oppilaitoksen ja oman työn erityisen tuen kehittämisen tarpeita
- ottaa vastuuta erityisen tuen kehittämisestä omassa työssään suunnittelemalla ja toteuttamalla opiskelijoiden oppimista edistävää kehittämistä
- opiskelija tukee oppimispiirinsä jäsenten kehittämistyötä vertaisarvioijana ja –ohjaajana
- osaa käyttää tiedonhankinnassaan asianmukaisia lähdeaineistoja
- osaa tuottaa asiantuntijakirjoituksen oman työn kehittämisestä

Arviointiasteikko

Hyväksytty/Hylätty

Oppimisen moninaisuus 28 op (AEO19Z)

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä on lisääntynyt sekä ammatillisissa oppilaitoksissa että ammatillisissa erityisoppilaitoksissa. Ammatillisen toisen asteen opiskelijoiden kokonaismäärästä erityistä tukea tarvitseviksi on määritelty 7-10% opiskelijoista riippuen siitä, lasketaanko valmentavan koulutuksen opiskelijat tähän lukuun mukaan. Tämän lisäksi ammatillisen koulutuksen piirissä on runsaasti monenlaista tukea oppimisessa tarvitsevia opiskelijoita, joille ei ole tehty erityisen tuen päätöstä.

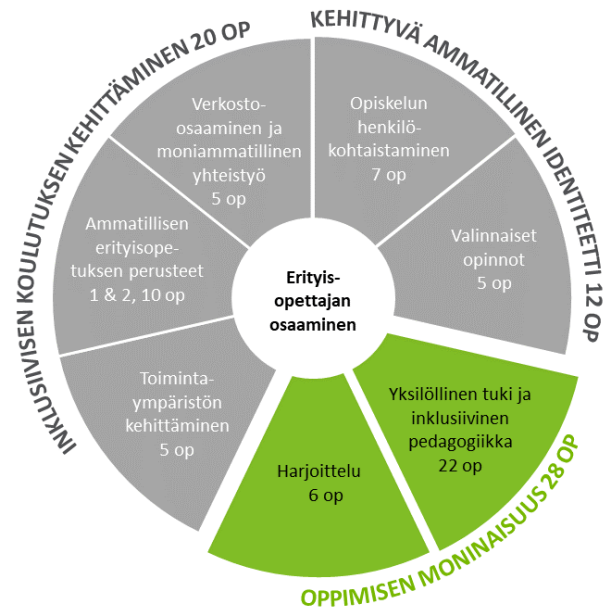
Oppimisen moninaisuus osaamisalueen opinnoissa perehdytään inklusiivisen, esteettömän ja saavutettavan oppimisympäristön rakentamiseen sekä opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen siten, että se mahdollistaa monenlaisten oppijoiden oppimisen. Muita osaamisalueen teemoja ovat yksilöllisten oppimisvalmiuksien tunnistaminen ja huomioiminen, erilaiset oppimisen vaikeudet ja esteet, tuen tarpeet sekä erityisopetuksen ja erityisen tuen menetelmiä. Osaamisalueeseen sisältyvä oman työn ja työyhteisön ulkopuolella tehtävä harjoittelu yhdistää ammatillisen erityisen tuen teoreettisen ajattelun käytännön toimintaan.

Osaamistavoitteet

Opiskelija, toimiessaan eri oppimisympäristöissä ml. työelämässä ja digitaalisissa ympäristöissä

- ymmärtää inklusiivisen, esteettömän ja saavutettavan oppimisympäristön merkityksen oppimiselle
- osaa suunnitella ja toteuttaa opetusta monenlaisille oppijoille
- osaa tunnistaa ja huomioida yksilöllisiä oppimisvalmiuksia
- tietää oppimisvaikeuksien ja opiskelun vaikeuksien perusteet
- osaa käyttää perustellusti erityisen tuen menetelmiä oppimisen ja opiskelun tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa
- tuntee erityisen tuen prosessin ja osaa hyödyntää sen mahdollisuuksia tuen suunnittelussa ja opiskelijan oppimisen tukemisessa
-

Tehtävien ja harjoittelun myötä perehdyt myös ammatillisen erityisopettajan eettiseen ajatteluun ja tilanteisiin sekä käyt keskustelua erilaisuuden merkityksestä oppimisessa.

Opintojaksot

Oppimisen moninaisuus osaamisalueen opintojaksot ovat

- Yksilöllinen tuki ja inklusiivinen pedagogiikka 22 op
- Harjoittelu 6 op

Yksilöllinen tuki ja inklusiivinen pedagogiikka 22 op (AEOK2019)

Erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita on monenlaisia. Erityisen tuen tarve vaihtelee vammaisuudesta monenlaisiin arjen elämän vaikeuksiin ja on yhteydessä siihen missä kontekstissa oppiminen tapahtuu. Erityisen tuen tarve määritellään uudestaan ammatillisten opintojen alussa riippumatta siitä, onko opiskelija saanut erityisopetusta perusopetuksessa. Näin toimien tukitoimet saadaan kohdennetuksi yksilöllisiin tuen tarpeisiin.

Sisältö

- Oppimisvaikeudet, oppimisen vaikeudet ja opiskelun vaikeudet
- Pedagogiset menetelmät ja tuki
- Inklusiiviset opetus- ja opiskelujärjestelyt ja oppimisympäristöt
- Vaativa erityinen tuki

Osaamisen hankkiminen

Voit hankkia tämän opintojakson tavoitteena olevan osaamisen osallistumalla verkko- ja lähipäiviin ja tekemällä osaamistavoitteittesi mukaiset opintojaksoon sisältyvät tehtävät.

Olet voinut jo hankkia tai parhaillaan olla hankkimassa tässä opintokokonaisuudessa tavoitteena olevaa osaamista esimerkiksi aikaisempien koulutusten tai työkokemuksen kautta.

Tehtävät

Opintojakson tehtävät löydät Optimasta.

Arviointiaineisto

- Hyväksytyt tehtävät
- Osallistuminen verkko- ja lähiopiskeluun

Arviointikriteerit

Hyväksyttävän tason arviointikriteerit

Opiskelija

- tuntee keskeiset oppimisvaikeudet ja muita oppimista vaikeuttavia tekijöitä
- tuntee erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen käytettäviä menetelmiä
- osaa tunnistaa ja ottaa huomioon opetuksessaan opiskelijoiden erilaiset valmiudet ja erityisen tuen tarpeet
- osaa suunnitella opiskelijoiden joustavia, yksilöllisiä opiskelu- ja työllistymispolkuja
- osaa rakentaa oppimisympäristön erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimista tukevaksi ja ohjata oppilaitoksen henkilöstöä ja työpaikkaohjaajia oppimisympäristöjen kehittämisessä
- ymmärtää inklusiivisen, esteettömän ja saavutettavan oppimisympäristön merkityksen monenlaisten opiskelijoiden oppimisen edistämässä ja tietää eri oppilaitosten toimintamalleja tukiprosessissa
- ymmärtää miten erityisopettaja omalla toiminnallaan ja oppilaitoksen tukikeinoja käyttämällä voi tukea jokaisen opiskelijan oppimista, opiskelua ja osallistumista
- osaa kehittää omia valmiuksia vastata opiskelijoiden moninaisuuteen ja erilaisiin tuen tarpeisiin
- ymmärtää monialaisen yhteistyön merkityksen suunnittelussa ja toiminnassa.
- osaa toimia konsultatiivisesti ja haluaa jakaa osaamistaan ja kehittää yhdessä toisten kanssa erityisen tuen käytäntöjä

Arviointiasteikko

Hyväksytty/Hylätty

Harjoittelu 6 op (AEOH2019)

Opiskelijan harjoittelu pohjautuu henkilökohtaisiin, omalle opiskelulle asetettuihin tavoitteisiin. Harjoittelu on siten yksilöllistä, ja se voi olla erityisen tuen tunnistamiseen, tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvää tai se voi kohdistua oppilaitoksen erityisen tuen suunnittelu- ja koordinoitijärjestelmään.

Osa harjoittelusta on mahdollista toteuttaa myös ulkomailla. Kansainvälinen harjoittelu voidaan toteuttaa JAMK:n ERASMUS-opettajavaihtokohteissa, opiskelijan oman oppilaitoksen yhteistyökohteissa tai muussa erikseen sovittavassa paikassa.

Harjoittelu koostuu 3 viikon työskentelystä ammatillisessa erityisoppilaitoksessa, yleisessä ammattioppilaitoksessa tai yksilöllisiin tavoitteisiin pohjautuen muussa erityisopetuksen/erityisen tuen toimintaympäristössä.

Harjoittelu suoritetaan opetustyössä itselle uudessa erityisen tuen/vaativan erityisen tuen toimintaympäristössä. Harjoittelun ohjaavan opettajan tulee olla erityisopettaja. Harjoittelusta laaditaan erillinen suunnitelma sekä harjoittelusopimus JAMKin ja harjoittelupaikan välille.

Sisältö

- Oppimisprosessin ja erityisen tuen/vaativan erityisen suunnittelu ja toteutus
- Teoreettisen tiedon ja käytännön kokemuksen yhdistyminen

Osaamisen hankkiminen

Opiskelijan harjoittelu pohjautuu henkilökohtaisiin, omalle opiskelulle asetettuihin tavoitteisiin, jotka kuvataan harjoittelusuunnitelmassa. Harjoitteluun valmistaudutaan tutustumalla ennakkoon toimintaympäristöön/-paikkaan ja harjoittelua taustoittavaan kirjallisuuteen. Harjoittelu suunnitellaan ja toteutetaan erityisopettajan ohjauksessa. Harjoittelua ei voi tehdä omassa työssä, vaan se toteutetaan itselle uudessa toimintaympäristössä.

Harjoittelusta laaditaan kirjallisuuteen pohjautuva harjoitteluraportti. Raportissa reflektoidaan osaamisen kehittymistä, tavoitteiden saavuttamista, saadun ohjauksen kehittävyyttä ja harjoittelun merkitystä osaajaidentiteetin kehittymiseen. Raportissa yhdistetään käytännön kokemukset ja teoreettinen tieto erityisopettajan käyttöteorian perustaksi.

Arviointiaineisto

- Opetuksen ja ohjauksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin liittyvät dokumentit
- Ohjaus- ja arviointikeskustelut ohjaavan erityisopettajan kanssa
- Harjoitteluraportti ja hyödynnetty kirjallisuus

Arviointikriteerit

Hyväksyttävän tason arviointikriteerit

Opiskelija

- osaa suunnitella omaa erityisopettajaosaamista kehittävän kokonaisuuden ja valita osaamista kehittävän kirjallisuuden
- osaa arvioida yksilöllisiä oppimisvalmiuksia, suunnitella ja toteuttaa tarkoituksenmukaisia erityisopetuksellisia ja erityisen tuen ratkaisuja harjoitteluympäristössään
- osaa tunnistaa erilaisia oppimisvaikeuksia ja oppimisen esteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa erityisen tuen oppimisympäristöjä ja oppimiskokonaisuuksia yhdessä opiskelijoiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa
- osaa toimia aktiivisesti yhteistyössä oppilaitosten, työllistymistä edistävien ja muiden moniammatillisten verkostotoimijoiden kanssa
- tuntee erilaisia tuki- ja palvelujärjestelmiä
- osaa arvioida omaa kehittymistään erityisen tuen osajana yksilöllisen oppimisen ohjaamisessa ja tukemisessa.
- osaa laatia pedagogisesti jäsennellyn asiantuntijakirjoituksen, jossa osoittaa hyödyntävänsä valitsemaansa kirjallisuutta

Arviointiasteikko

Hyväksytty/Hylätty

5 Opiskelukäytännöt ja opintoja tukevat palvelut

Tietoja opiskeluoikeuteen, läsnäolo/poissaoloilmoittautumiseen, lisääjän hakemiseen, opintojen keskeyttämiseen, opintososiaalisiin etuuksiin, taloudelliseen tukeen ja kansainvälisyyteen opinnoissa löydät opinto-oppaan verkkoversiosta.

Opiskelijapalvelut

Ammatillisen opettajakorkeakoulun opintosihteerit palvelevat sinua seuraavissa asioissa:

Opiskelupaikan vastaanotto, lukuvuosi/-kausi-ilmoittautumiset, opintorekisterin ylläpito, opintorekisteriotteet ja suoritusmerkinnät, opiskelijatodistukset, todistuksen hakeminen, ASIO-järjestelmän toiminnot, harjoittelusopimukset, käyttäjätunnukset ja salasanat.

Sähköposti: [opiskelijapalvelut.aokk\(at\)jamk.fi](mailto:opiskelijapalvelut.aokk(at)jamk.fi)

Opintojen ohjaus

Opiskelusuunnitelmien teossa ja osaamistavoitteisiin pääsemisessä opiskelijoita auttaa ryhmän kouluttajien lisäksi opinto-ohjaaja.

Opinto-ohjaajan kanssa voi keskustella opettajakorkeakoulun koulutukseen hakeutumisesta, opiskelijavalinnasta sekä opiskelun aloittamiseen ja opiskeluprosessin eri vaiheisiin liittyvistä kysymyksistä.

Kouluttajien ohella opinto-ohjaaja vastaa opintojen ohjauksesta ja ratkoo opiskelijoiden kanssa opiskelussa mahdollisesti esiin tulevia ongelmia. Opintojen ohjaaja auttaa, jos opiskelija tarvitsee tukea tai erityisjärjestelyjä opintojen aikana. Lue lisää [esteettömästä opiskelusta](#).

Myös jatko-opintoja suunnitellessa voi käyttää opinto-ohjaajan asiantuntemusta hyväksi.

katariina.jouhiaho@jamk.fi

+358407525358

6 Kirjallisuus osaamisalueittain

Kehittyvä ammatillinen identiteetti (AEJ19Z)

Portfolio

Huotari, J., Lepänjuuri, A. & Niskanen, A. 2007. Elektroninen portfolio osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Teoksessa A. Laitinen, R. Nurminen & L. Soininen (toim.) Tunnistatko osaamisen. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 89 – 98.

Kankaanranta, M. , Grant, A. & Linnakylä, P. (toim.) 2007. e-Portfolio. Adding Value for Lifelong Learning. Institute for Educational Research: Jyväskylä.

Niikko, A. 2000. Portfolio oppimisen avartajana. Helsinki: Tammi

Ruohotie, P. 2000. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Porvoo: WSOY.

HOPS, HOKS & ROPS

Annala, J. 2007. [Merkitysneuvotteluja hopsista ja sen ohjauksesta](#). Toimintatutkimus hopsin ja sen ohjauksen kehittämistä korkea-asteen koulutuksessa. Acta Universitatis Tamperensis 1225. Tampere: Tampere University Press.

Ansela, M., Haapaniemi, T. & Pirttimäki, S. 2005. [Yliopisto-opiskelijan hops: ohjaajan opas](#). Kuopio: Kuopion yliopisto.

Leppänen, T. 2018. Yhteisövoimainen oppimisprosessi. Substantiivinen teoria aikuisten ryhmässä oppimisen kokemuksista. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Mäkinen, J., Olkinuora, E., Rinne, R. & Suikkanen, A. (toim.) 2006. Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Penttinen, L., Skaniakos, T., Ansela, M. & Plihtari, E. (toim.) 2011. HOPS-ohjaus. Osaamista, yhteistyötä ja hyvinvointia. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Vänskä, K. 2005. [Moottoriteiltä metsäpoluille – oppimisen henkilökohtaistaminen opiskelussa](#). Teoksessa J. Lerkkanen (toim.) Opinto-ohjauksen tarkoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 51. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 28-34.

Inklusiivisen koulutuksen kehittäminen (AET19Z)

Opintokokonaisuuden kohdennettu kirjallisuus päivitetään Optima- työtilaan.

Alquraini, T. & Gut, D. Critical components of successful inclusion of students with severe disabilities: literature review. International Journal of Special Education 27 (1), 42-59.

Altman, B.M. & Barnartt, S.N. (eds.) 2014. Environmental contexts and disability 2014.

Brunila, K., Hakala, K., Lahelma, E. & Teittinen, A. (toim.) 2013. Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot. Helsinki: Gaudeamus. European Agency for Development in Special Needs Education

Engelbrecht, P. Savolainen, H. Nel, M. Koskela, T. & Okkolin, M-A. 2017. Making meaning of inclusive education: classroom practices in Finnish and South African classrooms. Compare: A Journal of Comparative and International Education.

Hakkarainen, A. 2016. Ammattikouluista avoimiin oppimisympäristöihin. Ammatillisen erityisopettajan työ muutoksessa. Jyväskylän yliopisto, Erityispedagogiikan laitos. Väitöskirja. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 64.

Hirvonen, M. (toim.) 2015. Suunnitellen ja koordinoiden Kohti kaikille yhteistä ammatillista koulutusta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 201.

Hirvonen, M. & Kaikkonen, L. (toim.) 2005. Maisemia matkalta. Näkökulmia ammatillisen erityisopetuksen ja erityisopettajan työn muutoksiin. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 52.

Honka, J., Lampinen, L. & Vertanen, I. (toim.) 2000. Kohti uutta opettajuutta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Skenaariot opettajan työn muutoksista ja opettajan koulutustarpeista vuoteen 2010. Helsinki: Opetushallitus.

Huhtanen, K. 2000. Maattomat kuninkaat. Osa-aikainen erityisopetus oppivelvollisuuskoulun vuosiluokilla 1-6. Tampereen yliopisto. Väitöskirja.

Honkanen, E., Kaikkonen, L. & Kotila, H. (toim.) 2008. Näkökulmia ammatilliseen erityisopetukseen. WSOY:Porvoo.

Jauhola, L. & Miettinen, K. 2012. Selvitys ammatillisesta erityisopetuksesta. Raportit ja selvitykset 2012:7. Opetushallitus.

[Julkisuus ja tietosuoja opetustoimessa](#). Opas koulujen ja oppilaitosten käyttöön. Opetushallitus.

Kaikkonen, L. 2003. Opettajuutta kehittämässä. Vaikeimmin kehitysvammaisten aikuisten (VaKA-) opettajaksi kehittyminen opettajankoulutuksen aikana ja viisi vuotta koulutuksen jälkeen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 23. Väitöskirja.

Kaikkonen, L. 2010. Ammatilliset erityisopettajat oman työnsä asiantuntijoina.

Kauffman, J. M., Anastasiou, D. & Maag, J. W. (2016): Special Education at the Crossroad: An Identity Crisis and the Need for a Scientific Reconstruction, Exceptionality, DOI:10.1080/09362835.2016.1238380

Komonen, K. 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen

keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteiden julkaisuja 47.

Korhonen, V. & Puukari S.(toim.) 2013. Monikulttuurinen ohjaus ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kärkkäinen, K. 2017. Learning, Teaching and Integration of Adult Migrants in Finland. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 594.

Kukkonen, H. & Raudasoja, A. 2018. (toim.) Osaaminen esiin. Ammatillisen koulutuksen reformi ja osaamisperusteisuus. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Tutkimuksia 23. Tampere.

Lappalainen, K. 2001. Yläasteelta eteenpäin – oppilaiden erityisen tuen tarve peruskoulun päättövaiheessa ja toisen asteen koulutuksessa. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 71.

Launikari, M. & Puukari, S. (Eds.) 2005. Multicultural Guidance and Counselling. Theoretical Foundations and Best Practices in Europe. Helsinki: CIMO; Jyväskylä: University of Jyväskylä, Institute for Educational Research.

Mietola, R. 2014. Hankala erityisyys. Etnografinen tutkimus erityisopetuksen käytännöistä ja erityisyyden muotoutumisesta yläkoulun arjessa. Helsingin yliopisto. Väitöskirja.

Miettinen, K. 2008. Opetussuunnitelmat ja erityisopetus ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa. Tampere University Press:Tampere.

Miettinen, K. 2015. Erityisopetuksen käsikirja. Ammatillinen peruskoulutus ja aikuiskoulutus. Oppaat ja käsikirjat 2015: 14. Opetushallitus.

Miles, S. & Singal, N. (2010) [The Education for All and inclusive education debate: conflict, contradiction or opportunity?](#) International Journal of Inclusive Education, 14:1, 1-15.

Murto, P. 2008. Uskallanko puhua? Kasvatuksellisella kuntoutuksella itsenäiseen toimintaan (toim. Kivirauma, J. & Silander, P.) Oulun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.

Mäkitalo, J (2014) [Työtoimintalähtöisten menetelmien menetelmäopas työterveyshuoltoon.](#)

Niemi, A-M., Mietola, R. & Helakorpi, J. 2010. Erityisluokka elämäkulussa. Yhdenvertaisuus. Sisäasiainministeriön julkaisu 1/2010.

Niemi, A-M. 2015. Erityisiä koulutuspolkuja? Tutkimus erityisopetuksen käytännöistä peruskoulun jälkeen. Helsingin yliopisto. Väitöskirja.

Rinne, R. & Kivirauma, J. (toim.) 2003. Koulutuksellista alaluokkaa etsimässä: matala koulutus yhteiskunnallisen aseman määrittäjänä Suomessa 1800-1900-luvuilla. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 18.

Räty, K. 2016. Erityinen tuki elinikäisen oppimisen mahdollistajana ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Helsinki: Helsingin yliopisto. Väitöskirja.

Selkivuori, L. 2015. ”Ei näihin vaikeuksiin työelämässä törmää” Oppimisen tuki ja erityiselle tuelle annetut merkitykset ammatillisessa aikuiskoulutuksessa opiskelijan näkökulmasta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.

Valtiontalouden tarkastusvirasto. 2015. Maahanmuuttajaoppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus.

Paavola, H. & Talib, M-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Runswick-Cole, K. & Hodge, N. (2009). Needs or rights? A challenge to the discourse of special education. *British Journal of Special Education*, Volume 36 · Number 4.

Oppimisen moninaisuus (AEO19Z)

Opintokokonaisuuden kohdennettu kirjallisuus päivitetään Optima työtilaan.

ADHD 2017. [Käypä hoito -suositus](#). Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Lastenneurologinen yhdistys ry:n, Suomen Nuorisopsykiatrisen yhdistyksen ja Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. (soveltuvien osien)

Ari, T., Järviluoma, E., Mäntylä M, Mäntynen, H., Määttä S., & Paananen M. Kummi 11. 2014. Oppilaan minäkuva ja luottamus omiin kykyihin. Niilo Mäki Instituutti.

Aro, T. & Närhi, V. 2003. KUMMI 2. Tarkkaavaisuushäiriöinen oppilas koululuokassa. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.

Aro, M., Aro, T., Koponen, T. & Viholainen, H. 2012. Oppimisvaikeudet. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Tampere: Vastapaino, 299–332.

Asunta, P., Mälkönen, I., Viholainen, H., Ahonen, T. & Rintala, P. 2014. Miten voimme tunnistaa lapset, joilla on motorisen oppimisen vaikeuksia, ja tukea heitä kouluympäristössä? *NMI-bulletin* 24 (4), 4–21.

Ayres J.A. 2018. Aistimusten aallokossa – sensorisen integraation häiriö ja terapia. PS-kustannus.

Cook, B., Tankersley, M., Cook, L. & Landrum, T. 2008. Evidence-Based Practices in Special Education: Some Practical Considerations. *Intervention in School and Clinic* 44 (2), 69–75.

Cook, B., Tankersley, M. & Harjusola-Webb, S. 2008. Evidence-Based Special Education and Professional Wisdom: Putting It All Together. *Intervention in School and Clinic* 44 (2), 105–111.

Dowker, A. 2004. What Works for Children with Mathematical Difficulties? Research Report RR554. London: Department for Education and Skills.

Fletcher, J. M., Lyon, G. R., Fuchs, L. S. & Barnes, M. A. 2007. Learning disabilities. Kern, L., & Clemens, N. H. 2007. Antecedent strategies to promote appropriate classroom behavior. *Psychology in the Schools* 44 (1), 65–75.

Geary, D. 2011. Consequences, Characteristics, and Causes of Mathematical Learning Disabilities and Persistent Low Achievement in Mathematics. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics* 32 (3), 250–263.

Greene, Ross W. 2009. Koulun hukkaamat lapset: opas käytösongelmaisten lasten auttamiseksi. Finn Lectura.

Halonen, M. 1999. Matematiikan ja lukemisen vaikeuksien yhteys toisen asteen koulutuspolkuun ja jatko-opintoihin tai työelämään sijoittumiseen. Joensuun yliopisto. Väitöskirja.

Heikkinen, E. Ukkola, S., Leppänen, P. H. T. & Kunnari, S. 2016. Kielellinen erityisvaikeus - ei pelkästään kielellisten taitojen ongelma. *Puhe ja kieli* 1, 45–56.

Huuhtanen, K. (toim.) 2012. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Kolmas uudistettu painos. Oppimateriaalikeskus Opike.

Jahnukainen, M. 1997. Koulun varjosta aikuisuuteen: entisten tarkkailuoppilaiden peruskoulun jälkeiset elämänvaiheet. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 182.

Jahnukainen, M. (toim.) 2001. Lasten erityishuolto ja opetus Suomessa. 11.täysin uudistettu painos. Lastensuojelun keskusliitto. Helsinki: Bookwell.

Jahnukainen, M., Kontu, E., Thuneberg, H. & Vainikainen, M.-P. (toim.) 2015. Erityisopetuksesta oppimisen ja koulun käynnin tukeen. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura Fera.

Kairaluoma, L. 2014. Sujuvaksi lukijaksi. Lukemisvaikeuksien arvioinnista kohti näyttöön perustuvia interventioita. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 494. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kauppila, A. 2016. Kehitys- ja vaikeavammaisten opiskelijoiden valmentavat koulutukset: historiallinen muotoutuminen, ristiriidat ja tulevaisuuden haasteet. Teoksessa E. Pietiläinen (toim.) Tiedosta teoksi ja takaisin. Puheenvuoroja erityisen tuen käytännöistä. Kehitysvammaliitto, Opike, 96-108.

Karhu, A., Paananen, M., Närhi, V. KUMMI 17. 2017. Check in Check out (CICO): toimintamalli käyttäytymisen yksilölliseen tukemiseen. Niilo Mäki -instituutti

Kerola, K., Kujanpää, S. & Timonen, T. 2009. Autismin kirjo ja kuntoutus. Jyväskylä: PS-kustannus.

[Kielellinen erityisvaikeus](#). 2017. Käypä hoito. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen

Foniatrit ry:n ja Suomen Lastenneurologisen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim.

Koivikko, M. & Autti-Rämö, I. 2006. Mitä on kehitysvammaisen hyvä kuntoutus? Duodecim 122, 1907–1912.

Kokkonen, J., Salonen, J. & Mykkänen, S. 2013. Lasten kuulovikojen seulonta. Suomen Lääkärilehti 35, 2119–2122.

Kontu, E. & Pirttimaa, R. 2009. Teaching methods and curriculum models used in Finland in the education of students diagnosed with having severe/profound intellectual disabilities. British Journal of Learning Disabilities 38, 175-179. DOI:10.1111/j.1468-3156.2009.00571.

Koskentausta, T., Sauna-Aho, O. & Varkila-Saukkola, L. 2013. Autististen lasten ja nuorten hoito ja kuntoutus. Suomen Lääkärilehti 68 (8), 587–592.

Launonen, K. 2007. Vuorovaikutus. Kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. 4. painos. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Lebeer, J., Birta-Szekely, N., Demeter, K., Bohacs, K., Candeias, A., Sönnesy, G., Partanen, P. & Dawson, L. 2011. Re-assessing the current assessment practice of children with special education needs in Europe. School Psychology International 33 (1), 69–92.

Leppänen, P. 2014. [Lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet](#). Opetustallenne (60 min): professori Paavo Leppänen, psykologian laitos/Jyväskylän yliopisto, polkuavain: eRIP104

Moilanen, I., Mattila, M.-L., Loukusa, S. & Kielinen, M. 2012. Autismikirjon häiriöt lapsilla ja nuorilla. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 128 (14), 1453–62.

Mononen, R, Aunio P., Väisänen E., Korhonen J., Tapola A. 2017 Matemaattiset oppimisvaikeudet. Ps-kustannus.

Motivaatio ja oppiminen. 2018. Toim. Salmela-Aro K. PS-kustannus.

Nieminen, I. 2017. Kouluinterventio osana mielenterveyskuntoutujien koulutusta. Käytännön teoria. Tampere: Tampere University Press.

Niilo Mäki Instituutti. 2017. [LukiMat - Oppimisen arviointi](#) (soveltuvin osin)

Närhi, V. & Klenberg, L. 2010. ADHD - Tutkimuksellinen mysteeri, käytännössä kaikille tuttu. NMI-Bulletin 20 (3), 29–38.

Pakarinen, E. 2018. Maahanmuuttajien ohjaisu työvoimahallinnossa ja aikuiskoulutuksessa. Kohti interkulttuurista ohjausta. Kuopio: University of Eastern Finland.

Puukari, K. Lappalainen & M. Kuorelahti (toim.) 2017. Ohjaisu ja erityisopetus oppijoiden tukena. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rossetti, Z. S. 2012. Helping or hindering: the role of secondary educators in facilitating friendship opportunities among students with and without autism or developmental disability. *International Journal of Inclusive Education* 16 (12), 1259-1272. DOI: 10.1080/13603116.2011.557448.

Räsänen, P. 2012. Laskemiskyvyn häiriö eli dyskalkulia. *Duodecim* 128 (11), 1168–1177.

Räty, L., Kontu, E. & Pirttimaa, R. 2016. Teaching Children with Intellectual Disabilities: Analysis of Research-Based Recommendations. *Journal of Education and Learning* 5 (2), 318-336. DOI: 10.5539/jel.v5n2p318.

Sailor, Wayne. 2009. *Handbook of positive behavior support*. Springer cop.

Sointu, E. 2014. *Multi-informant Assessment of Behavioral and Emotional Strengths*. Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto.

Taajamo, M. & Puukari, S. (toim.) 2007. *Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslustoista 36.

Taipale, A. 2010. *Matematiikan, lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien päällekkäistyminen nuoruusiässä*. Väitöskirja.

Takala, M. & Sume, H. (toim.) 2016. *Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus*. Helsinki: FinnLectura.

Tervo, S. 2007. *Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kokemukset kouluun sopeutumisestaan ja erityisopetuksen roolista koulunkäynnissään*. Pro gradu tutkielma, erityispedagogiikanlaitos, Jyväskylän yliopisto. Vehkamäki, P. & Tamminen-Dahlman, A. 2004.

YLE. 2013. [Teemareportaasi: Kun oppiminen ei suju](#).

Äikäs, A. 2012. *Toiselta asteelta eteenpäin. Narratiivinen tutkimus vaikeavammaisen nuoren aikuisen koulutuksesta ja työllistymisestä*. Publications of the University of Eastern Finland: Dissertations in Education, Humanities and Theology.

Oheismateriaali: [Papunet](#)